

Eesti Kirjandusmuuseum
Eesti-uuringute Tippkeskus

Eesti-uuringute Tippkeskuse
aastakonverents ja
Kreutzwaldi päevade 60. konverents

Suuline ja kirjalik kultuuris: põimumised ja põrkumised

12. ja 13. detsembril 2016
Eesti Kirjandusmuuseumis

Ajakava ja ettekannete kokkuvõtted

Tartu
EKM Teaduskirjastus

Koostanud Liina Lukas, Meelis Roll, Piret Voolaid
Toimetanud Asta Niinemets
Kaane kujundanud Andres Kuperjanov
Esikaanel Friedrich Ludwig von Maydelli vasegravüür “Koit ja
Hämarik” (1844)
Tagakaanel Nikolai von Glehni skulptuur “Kalevipoeg” (1908)
Küljendanud Diana Kahre

Korraldajad: IUT 20-1 “Eesti kirjandus võrdleva kirjandusuurimise
paradigmas” ning CEESI kirjakultuuri ja kirjandusuuringute
töörühm.

Korraldustoimkond:

Liina Lukas, liina.lukas@ut.ee
Meelis Roll, meelis.roll@folklore.ee
Piret Voolaid, piret@folklore.ee
Mare Kõiva, mare@folklore.ee

Konverentsi toetab Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu
Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus), see on seotud Eesti
Teadusagentuuri institutsionaalsete uurimisprojektidega IUT 20-1
ja IUT 22-5.

Konverentsi veebileht [http://www.folklore.ee/CEES/2016/
konve_2.htm](http://www.folklore.ee/CEES/2016/konve_2.htm)

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

ISBN 978-9949-586-25-7 (trükis)

ISBN 978-9949-586-26-4 (pdf)

© Autorid 2016

© EKM Teaduskirjastus 2016

Sissejuhatuseks

Veebruaris 2016 tehti teatavaks üheksa Eesti teaduse tippkeskust, mis pälvisid Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fondi toetusraha. Humanitaaria valdkonnas rahastatakse aastatel 2016–2023 Eesti Kirjandusmuuseumi hallatavat Eesti-uuringute Tippkeskust (EUTK, ingl *Centre of Excellence in Estonian Studies* ehk CEES).

Käesolev konverents on kolmas EUTK üldkonverents. Tippkeskuse taotlusest lähtuv esimene ühiskogunemine toimus enne tippkeskuse ametlikku väljakuulutamist 16. ja 17. detsembril 2015. aastal 59. Kreutzwaldi päevade konverentsil “Dialogid – I. Kommunikatsioon, poliitika, tekstiloomed” Eesti Kirjandusmuuseumis. 28. ja 29. aprillil 2016 leidis Jõgevamaal Tõrve külas Trofee jahimajas aset avakonverents “Eesti-uuringute interdistsiplinaarsed dialogid”, mille põhisiht oli konsortsiumiga liitunud 15 uurimisprojekti vastastikune tutvustamine ning taotlusest lähtuvate tööriühmade teoreetiliste ja praktiliste lähtekohtade määratlemine ja edasiste koostööplaanide täpsustamine.

Seekordne aastakonverents võtab luubi alla suulise ja kirjaliku teabe vahekorra (Eesti või laiemalt Baltimaade) kultuuris nii ajaloolises plaanis kui ka tänapäeval, kirjakultuuri näiliselt totaalse valitsemise ajal, ning ärgitab dialoogi eri distsipliinide vaatepunktide vahel.

Ettekanded käsitlevad keelt, kõnet teksti suulise ja kirjaliku vahendamise ja edasikandumise risttules, selle filosoofilisi ja eetilisi küsimusi, samuti kirjaliku, pildilise ja akustilise vahekorra kultuuris. Arutelu suunavad ideed tõukuvad Eesti-uuringute Tippkeskuse kirjakuultuuri ja kirjandusuuringute tööriühma suulisest mõttevahetusest.

EUTK kirjakuultuuri ja kirjandusuuringute tööriühma suunavad ideed

Kiri kui teatud eluvaldkondade korraldamist mõjutav vahend levis Eesti alale ristsõdade käigus 12. sajandi lõpul ja 13. sajandi algul. Mujal Euroopas oli kiri jõudnud selleks ajaks elitaarsest ladinakeelsest suhtlusest ka rahvakeelsesse ja üha rohkem ilmalikku sfääri, reguleerides nii poliitilisi, juriidilisi, halduslikke kui ka ärilisi suhteid. Siinmail kõneldud keeltele kujunes kirjaga ebavõrdne suhe. Kiri, mis jõudis Liivimaale kolonisatsiooni käigus, jäi pikaks ajaks peamiselt koloniaalse elukorralduse vahendiks, kohalikud põlisrahvad olid

valdavalt suulise kultuuri kandjad. Kauem kui mujal oli kiri siinmail elitaarne, üksnes väikese õpetatud kihi meedium, sest ta ei fikseerinud kohalike rahvaste keeli. See tingis võrreldes muu Euroopaga sügavama ja kauem kestnud lõhe keele kirjaliku ja suulise tarvituse vahel, ühtlasi ka lõhe kirjal põhineva koloniaalkultuuri ja kohaliku suulise kultuuri vahel.

- Vana-Liivimaa ala põlisrahvaste keeltest jõudsid koloniaalkultuuri rüpes kirjakeeleni vaid eesti ja läti keel. Et eesti ja läti kirjakeelte loojad keelt indigeense kasutaja tasemel ei tundnud, jäi kirjakeel enamikule suulise keele kõnelejaist pikaks ajaks „võõraks“ ning seda võib käsitleda koloniseerimisvahendina võimu ja alluvussuhete kindlustamisel. Siiski erines olukord hilisematest koloniaaloludest Ameerikas, Indias ja Aafrikas, kus koloniseeriv kultuur surus koloniseeritavale peale oma keele. Baltimaades õppis ta pigem ära kohaliku keele, püüdes vormida seda oma kasutuses olevate mudelite järgi. Nõnda mõjutas Baltimaade põlisrahvaste kujunev kirjakeel ka suulist keelekasutust.
- Mitmekeelsus, võimalus kasutada erinevaid keeli nii kõnes kui ka kirjas kujunes siinsele kultuuriväljale iseloomulikuks nähtuseks. Veel kuni 19. sajandi lõpuni oli balti literaat hoolimata oma rahvuslikust päritolust vähemasti kakskeelne. Keelte kirjalikus kasutuses valitses selgem hierarhia, samal ajal oli suulises kasutuses olevate keelte omavaheline suhtlus elav, üleminekud sujuvad, vastavalt kasutussituatsioonile ja kasutajate sotsiaalsele positsioonile, kuni vahe- või üleminekuvormideni (Kleindeutsch, Halbdeutsch, kadakasaksa keel). Kuidas toimus elementide ringlus suulisest kirjalikku ja vastupidi, eri keelte vahel?
- Kirja puudumine ei tähenda kultuuri puudumist. Primaarsestes suulistes kultuurides olid oma kommunikatsioonimeediimid ja mälutehnikad, kultuurilised praktikad järjepidevuse säilitamiseks, teadete edastamiseks ja tähenduse vahendamiseks järeltulevatele põlvetele. Suuline kultuur ei kadunud ka kirjakeele olemasolul. Suulise kultuuri toimealad siirdusid kirjaliku kultuuri valdkonda vähehaaval ja osalt suulise kultuuri elemente säilitades. Ühiskond eksisteeris edasi suuliste kokkulepete ja suulise pärimuse alusel. Kuid kiri andis tema

oskajatele siiski mitmeid eeliseid. Kirja abil ületati suulise kultuuri paratamatud kommunikatiivsed piirid. Kirjakultuur eristus üha enesekindlamalt suulisest kommunikatsioonist. Kiri tekitas vajaduse õppida. Kiri seostub kooliga, mis andis ühiskonnas prestiižsena positsiooni. Kiri kui tõhusam kommunikatsioonimeedium sai võimu teostamise instrumendiks: kes kirja tundis, sellel oli võimu rohkem kui kirjaoskamatul. Püsima jäid need keeled ja kultuurid, mis jõudsid kirjakeeleni.

- Suulist ja kirjalikku kultuuri uuritakse sageli teineteisest lahus, rõhutatakse nende kommunikatsioonivahendite suurt erinevust ning omavahelisi suhteid käsitletakse sageli kõrvalekaldena ühe või teise üldiseloostusest. Suulist käsitletakse esmase, kirjakultuurile eelneva, enamasti ka primitiivse kultuurivormina, kirjakultuur esindab seevastu arenenud ja tsiviliseeritud ühiskonda. Selline lähenemine on loonud lõhe suulise ja kirjaliku kultuuri vahele. Samas eksisteerib suulise ja kirjaliku kultuuri mitmesuguseid vahevorme, mille sisu, vorm või esituslaad kannab nii suulise kui ka kirjaliku kultuuri tunnuseid (nt kõne, loeng, ettelugemine vms).
- Traditsiooniliselt esindab suulist kultuuri rahvaluule ning arhiivitekste käsitletakse suulise kultuuri kirjalike reproduktsioonidena. Suulisuse markeerimine neis tekstides esineb mitmesugustes vormides helisalvestistest kirjalike transkriptsioonideni. Kiri on suulise teksti meenutamise või mäletamise ning taastootmise vahendina üks kesksemaid. Samas leidub ka folklooris mitmeid žanre, mis on kas osaliselt või täielikult kirjalikud (loitsuraamatud, nn taevakirjad) või käsitlevad suulises vormis kirjaliku maailmaga seotud teemasid (nt raamat unenäoendena).
- Omapärane suulise ja kirjaliku maailma vaheala on nn rahvalik kirjalikkus – erinevad kirjalikud praktikad, mis on tekkinud väljaspool kirja levitamise seotud institutsioone ja mida kasutavad vähese formaalse haridusega suulises kultuuris üles kasvanud inimesed. Sellised kirjutajad on sageli sõna otsees mõttes vahendajad – nad soovivad suhestuda kaasaegse kirjakultuuriga, kandes endas veel suulise kultuuri väljendusvahendeid. Nende kirjutamispraktikate uurimine annab võimaluse vaadelda kirjalikustumise protsessi nn altpoolt.

- Millised suulise kultuuri vormid elasid edasi moodsal ajastul, kirjakultuuri totaalse kasutamise ajal? Kuidas mõjutas kirjaliku ja suulise vahekorda totalitaarne süsteem oma kontrollimehhanismiga? Nõukogude aja tsensuuritingimustes, mil kirjalikku sõna oli hõlpsam kontrollida kui suulist, omandas suulise sõna roll võimumehhanismides (telefoniõigus) erakordse tähtsuse. Kuidas uurida ajajärgu võimusuhteid, kui suuline kihistus on tagantjärele tabatav vaid katkendlikult? Millist rolli mängis suuline pärimus rahvuskultuuri kestmisel? Kuidas uurida ajajärgu kirjanduse retseptioonimudeleid, kui tsensuur oli kirjanduskriitika suhtes veelgi karmim kui kirjanduse enda suhtes?
- Taasiseseisvusperioodi kirjakultuuri üks iseloomulik joon on (oma)elulookirjutuse, mälu- või elukirjanduse jõuline esiletõus, mis omandas nii mõnegi kirjandus- ja kultuurikriitiku hinnangul lausa buumi mõõtmed. Kirjanduskultuuri seisukohalt ei ole seda peetud positiivseks ja kirjandust rikastavaks nähtuseks, vaid kaugenemiseks kirjandusele omaseks peetud esmastest kvaliteedikriteeriumitest ning kirjanduskultuuri aktsepteeritud žanri- ja vorminõuetest. Samas näitab nn mälukirjanduse esiletõus ja selle jätkuv populaarsus nihet tänapäeva kirjanduskultuuris. Siinkohal saab välja pakkuda küsimuse, kas ja kuivõrd on kirjanduskultuuris tajutava lõhe taga (oma)elulookirjutuse seos suulise kultuuriga, jutustatud, kirjandusele mitteomaste normide raamistikus kirjapandud enese, kultuuri ja ühiskonna vahendamise viisidega? Milline on suulise ja kirjaliku kultuuri vahekord (oma)elulookirjutuses, nii taasiseseisvusperioodil kui ka ajaloolises perspektiivis? Millisel viisil tõuseb see esile niisuguste tekstide narratiivses struktuuris, kujundkeeles, temaatilistes fookustes? Kas (oma)elulookirjutuslikes teostes on tabatav toimimine suulise ja kirjaliku kultuuri piirimail ja kuidas see neis ilmneb?
- 20. sajandi algupoolel valitses keele kui omaette formaalse elementide ja vastanduste süsteemi uurimine. Kõrvale jäeti kõne, eriti suuline kõne, kui segane juhuslikkuse maailm. Muutused tulid alates 1960. aastatest, kui hakati uurima suulist kõnet selle tegelikus kasutuses. See tõi kaasa uutmoodi arusaama keelest, eriti süntaksist. Suulise keele üksused ei

ole tihti klassikalised laused ning neid iseloomustab protsesuaalsus. Kõneleja teeb parandusi, lisab “vales kohas” juurde sõnu jne. Uurijad leidsid, et sellised seni lohakuseks arvatud jooned moodustavad tegelikult omaette süsteemi, milles on omad kasutusnormid.

- Samas jäid suulise kõne uurijad keeleteaduses pikalt marginaalideks, kelle töösse suhtuti tihti üleolevalt ja kelle tulemusi püüti rünnata. Alles paarikümnel viimasel aastal on pilt muutunud ning uurijad on hakanud üha enam märkama ja uurima ka seda, kuidas kasutatakse suulisi vorme kirjas. Sellele on kaasa aidanud netisuhtluse plahvatus, mis on loonud netis kasutatavad keelevariandid, milles on palju suulise keele jooni.
- Teisalt pöördus ilukirjandus 20. sajandi algusest peale üha enam suulise keele võtete kasutamise poole. Klassikalise lause asemele asusid süntaktilistest ja morfoloogilistest piirangutest vabastatud sõnade read, grammatiliselt puudulikud konstruktsioonid, lausungid, mis sisaldavad katkestusi, parandusi, lisandusi jms ning meenutavad spontaanse suulise keele ehitusüksusi. Samas jäi selliste nähtuste uurimine üksnes kirjandusteadlaste pärusmaaks. Keeleteadlased jätsid sellise keele oma analüüsides kõrvale.

Constructing an Identity in Immigration – between Folklore and Classic Literature

Ekaterina Anastasova

Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic
Museum, Bulgarian Academy of Sciences

The paper deals with the problem of the construction of identity of East European immigrants emigrated/migrating before and after “Democratic Changes”. Two cases are considered:

1. Mobility between Estonia and Scandinavia of Estonian labour migrants with low professional and social status in the host country (after 2000);
2. Immigration from Bulgaria in the United States (after 1989) of migrants with high professional and social status.

The specifics of the construction of identity in both cases are analyzed. In the first case, the search for roots is oriented to the traditional culture and folklore of Estonia. Refracted through specific individual reading, they are implemented in home country. In the second case, the identity is constructed on the basis of samples of “high” culture – classic literature, music, art, film. Identity gets specific dimensions in the construction of a self-image, contacts and a way of life in the recipient-state.

Curiously, both cases are about “imaged” identity (connected to mythical roots, genealogy, stereotypes), based on the “national myth” of one or another state in Eastern Europe.

Vellerismist eesti traditsioonis – suulise ja kirjaliku piirimaist

Anneli Baran

Eesti Kirjandusmuuseum

Rahvaluule lühivormidest rääkides tavatsetakse välja tuua peaaesjalikult kolm alaliiki: vanasõna, mõistatus, kõnekäänd. Kahe esimese puhul on olemas tunnused, mis võimaldavad neid hõlpsalt ära tunda ja iseloomustada, seevastu kõnekäänd hõlmab märksa mitmekesisemat ainet. Ühest seesugusest ütlusfolkloori ilmingust nimega vellerism on senises eestikeelses uurimistöös kirjutatud napilt. Samas on vellerismid, kuigi vahepeal unustusse vajunud, püsinud keelekasutuses juba aastasadu. Kuigi vellerismi kaldutakse pidama rahvusvaheliselt levinuks, ei saa siiski rääkida selle ühetaolisest populaarsusest kõigis keeltes ja kultuurides. Ei ole ka mingit ühtset arusaama, kuidas on selline poeetiline üksus kujunenud ega ole kindlust selles, kas vellerismi tekkimist tuleks otsida rahvaluulest või kirjandusest. Need samad küsimused kerkivad ka eestikeelse vellerismi uurimisel. Vaatamata mitte just laialdasele tuntuusele leiab selliseid kujundlikke üksuseid nii vanemast kui ka uuemast eesti rahvaluulest. Ettekandes annan sissevaate vellerismi kujunemisse ja erinevatesse käsitlustesse, keskendudes eelkõige selle poeetilise tekstiliigi iseloomustamisele eesti keele vanemate kirjakeelsete allikate ja rahvaluule üleskirjutuste põhjal.

Kirjandus

- Cox, Heinrich L.; Kooi van der, Jurjen 2010. Wellerismen al Reduktionsstufe von Erzähltypen, Erzählungen und Anekdoten in der niederländischen, friesischen und flämischen Überlieferung. *Rheinisch-westfälische Zeitschrift für Volkskunde* 55, 2010, 61–84.
- Grzybek, Peter 1994. Wellerism. Simple Forms. An Encyclopaedia of Simple Text-Types in Lore and Literature. (ed.) Walter A. Koch. Bochum: Universitätsverlag Dr. Norbert Brockmeyer, 286–292.
- Williams, Fionnuala Carson 2003. *Wellerisms in Ireland: Towards a Corpus from Oral and Literary Sources*. Burlington, Vermont: University of Vermont.

Alamsaksa keelest baltisaksa keeleni – mismoodi, miks ja kuidas?

Reet Bender

Tartu Ülikool

Paul Johansen on keelte seisuga keskaegses Tallinnas võtnud kokku järgnevalt: “Nii kõnelesid alamkihid eesti keelt, keskkihid eesti ja rootsi keele kõrval viletsat alamsaksa keelt, ülemkihid ja paremad käsitöölised korralikku ja hansapärasat alamsaksa keelt” (Johansen, Mühlen 1973: 376).

Alamsaksa keele olulisusest annavad tunnistust ka arvukad alamsaksa laenud eesti keeles, mille arv on tuhande ringis (Viikberg 2016). Eelpool nimetatud korralik ja vähemkorralik alamsaksa keel vahetati 16. sajandi jooksul aga kaunis kiiresti välja ülemsaksa keele vastu, nõnda et 17. sajandi alguses oli kirjalik keelekasutus juba ülemsaksakeelne. Suulises pruugis pidas alamsaksa keel aga kaunis kaua vastu, 1774. aastal kirjutas näiteks Liivimaa valgustaja August Wilhelm Hupel, et “viimase paarikümne aastaga on alamsaksa keel küll väga moest läinud, kuid siiski kõneldakse seda tihti sadamalinades, ka maal paljudes majapidamistes. Kes oma tuttavatega õige koduselt juttu puhuda tahab, kasutab selleks üsna tihti alamsaksa keelt” (Hupel 1774: 147). Mõnedel andmetel võis aga veel 19. sajandi alguseski siin-seal alamsaksa keelt kuulda (Ariste 1959).

Seda kohalikku saksa keelt ilmestasid veel kohalike ja vähem kohalike kontaktkeelte mõjud, nõnda et 18. sajandi lõpust või 19. sajandi algusest peale võib rääkida ka siinsast baltisaksa kõnekeelest. Kokku meenutasid Balti provintsid tsaariaja lõpul “omalaadset looduskaitseala – ja seda mitte ainult kommete, olude ja inimtüüpide, vaid ka Saksamaal ammu moestlänud sõnade ja väljendite jaoks” (Bergengruen 1986: 178j.).

Mis tingis aga varauusaegse ülemineku alamsaksa keelelt ülemsaksa keelele ja kuidas see käia võis, vaadeldakse käesolevas ettekandes.

Kirjandus

- Ariste, Paul 1959. Ein Beitrag zur Frage des Absterbens der niederdeutschen Sprache in Estland. In: Festschrift für J. Endzelins. Riga, 41–44.
- Balode, Ineta; Lele-Rozentale, Dzintra; von Boettischer, Manfred; Bender, Reet 2016. Deutsch im Baltikum. Eine annotierte Forschungsbibliographie. Harrassowitz, Wiesbaden.
- Bergengruen, Werner 1986. Schnaps mit Sakuska. Baltisches Lesebuch, hg. von N. Luise Hackelsberger, Arche: Zürich.
- Hupel, August Wilhelm 1774. Topographische Nachrichten von Lief- und Ehistland. Erster Band. Hartknoch: Riga.
- Johansen, Paul; von zur Mühlen, Heinz 1973. Deutsch und Undeutsch im mittelalterlichen und frühneuzeitlichen Reval. Böhlau: Köln.
- Viiikberg, Jüri. Alamsaksa laensõnad eesti keeles, <http://www.eki.ee/dict/asl/index.cgi>

Gotländische Grabsteine als Sagenkerne

Jürgen Beyer

Åbo Akademi / Tartu Ülikool

Volkskundler diskutieren seit Generationen das Verhältnis von Mündlichkeit und Schriftlichkeit in der Volksüberlieferung, wobei die wissenschaftshistorischen Pendelschwingungen zu manchen Zeiten den schriftlichen Einfluß unterstreichen, zu anderen eine eigenständige Mündlichkeit betonen. Hierbei geht es in der Regel um den Einfluß von gedruckten Büchern, gelegentlich auch um handschriftlich überlieferte Texte. In meinem Vortrag möchte ich dagegen eine in diesem Zusammenhang übersehene Form von Schriftlichkeit behandeln, deren Präsenz in der dörflichen Gesellschaft nicht von der Hand zu weisen ist, nämlich Inschriften auf Grabsteinen. Als Beispiele sollen drei Sagen dienen, die zuerst am Anfang bzw. in der Mitte des 19. Jahrhunderts aufgezeichnet wurden. Sie gehen auf Grabsteine zurück, die sich in den Kirchen von Hamra und Öja im Süden der Insel Gotland und in Lärbro im Norden der Insel befinden. Diese Inschriften zeichnen sich durch auf den ersten Blick ungewöhnlich scheinende Formulierungen aus, die ganz offensichtlich Anlaß zur Sagenbildung boten. Zwei der Inschriften sind lateinisch abgefaßt, was den Personenkreis, in dem die Sagen entstanden, natürlich einengt.

Johann Georg Hamanns sinnliche Sprache der Natur im Kontext der Mündlichkeit und Schriftlichkeit in der Kultur

Raivis Bičevskis

Die lettländische Universität

Johann Georg Hamann (1730–1788) war ein Denker und Schriftsteller, der nicht nur ein kreativ wirkender Gesprächspartner und Freund von Kant, Herder und Jacobi, und – gewollt oder nicht – ein Anreger der Sturm und Drang-Bewegung und Romantik war, sondern sich auch als schärfer Kritiker des Aufklärungsprogramms zeigte, der manche Aporien und Grundprobleme der Moderne schon vorausgeahnt und überraschend modern beschrieben hat. Hamann, der mehrere Jahre im baltischen Raum wirkte, hat mit seinem Rückgriff auf das Problem der Sprache eine Explosion im Felde des Sprachverständnisses ausgelöst. Darüber hinaus hat er aber auch eine neue Epoche in der Deutung des menschlichen Wesens eingeleitet. Seine folgenschwere Trias “Sprache-Natur-Sinnlichkeit”, die er mindestens seit seinem Sammelwerk “Kreuzzüge des Philologen” (1762) philosophisch zu entziffern versuchte, hat ein neues Horizont auch für solche sinnlich-performative Kulturphänomene eröffnet, die bisher eher abseits gedrängt waren: darunter auch – die mündliche Volkspoesie. Seine Bemerkungen in “Aesthetica in nuce” zu Homer und zum Singen des undeutschen Volks in Kurland und Liefland sind schon ein konsequenter Zusammenschluss der Gedanken, die er mit Rekurs auf die zeitgenössische Philosophie, aber auch auf seine Erfahrung im Baltikum vorbereitet hat. Hamanns Andeutungen sollten nicht nur im Kontext von Herder und der Begründung der Nationalkulturen im 19. Jahrhundert, sondern auch im Kontext der Philosophie des 20. Jahrhunderts und der Philosophie der Gegenwart (z. B. die neue Phänomenologie) gesehen werden. Diese Aufgabe scheint wichtig nicht nur für das Verständnis der Vielstimmigkeit der Kulturen im Zeitalter der Globalisierung, sondern auch für die gegenwärtige Deutung des Menschen.

Performance and Audience, Time and Space, Sound and Vision. The Uses of the Performance Studies Approach for the Study of Folklore Past and Present

Terry Gunnell

University of Iceland

The conference deals with the oral and the written, and one of the aims of this paper is to underline exactly how much is lost when an oral narrative, a live performance of a festive tradition, or even a live political protest is “translated” into the medium of writing. The focus is on the numerous levels of semiotics that are involved in any live performance, ranging from sound and vision, to touch, taste, and smell, all of which are allied to memory, association, cultural vocabulary and a wide range of contextual influence as part of the experience of a live performance (and rarely encountered in reading). The complex interrelation of all of these, however, is regularly examined by scholars as part of the field referred to today as Performance Studies, a multidisciplinary field which has a great deal to offer most of our work in folkloristics in which we have tended to work with oral texts, live activities (or records of such).

The paper provides a brief introduction to the history of this field as it developed out of the field of drama (especially Shakespearean and Medieval Drama) in the mid 1950s, gradually becoming adopted by scholars like Erving Goffman in his study of everyday life, while also drawing on studies of play (by Huizinga) and ritual (by scholars such as Turner), eventually being drawn together into a field of its own by scholars like Richard Schechner in the seventies and eighties. It is underlined that Performance Studies as practised by Schechner and others goes much farther than the approach to performance in folkloristics ushered in as part of the New Perspectives in the 1970s, an approach which unfortunately still largely focused on the text and the voice, tending to ignore the many other levels of communication drawn on as part of the event. The paper goes on to examine the way in which Performance Studies examines performances within different contextual frameworks, examining their function and effect in

part by considering where they should be placed on the sliding scale between play and ritual, simultaneously examining their background and preparation and their long term effects, as well as their influence on the performer, the audience and their surroundings. The paper then gives a brief introduction to the way in which Performance Studies has been taught as part of the study of Folkloristics at the University of Iceland.

In the last part of the paper, several case studies are presented, examining the ways in which sound, vision, action, place, space, text and association interact in various different types of performance, all of which, in some way or other, could be taken as subjects for study within Folkloristics. Starting with an examination of the so-called "Pots and Pans Revolution" after the financial crash (a form of charivari), the paper moves on to consider the ways in which ISIS makes use of performance to sell itself to young people; the ways in which stand-up comics work with their audience; and the ways in which masks affect surrounds as part of disguise traditions. It ends by focussing on what the author calls "performance archaeology", in which archival texts and even medieval manuscripts of orally performed texts can be brought back to life by means of the performance studies approach (with the help of effective interdisciplinary work).

Suulisus kirjakultuuri ajajärgul – pidevalt jätkuv protsess

Tiiu Jaago

Tartu Ülikool

Folkloristika ajaloo seisukohast on huvitav jälgida nii seda, kuidas suulisest kultuurist sai kirjakultuuri osa, kui ka seda, kuidas on folkloristlikud (või üldisemalt rahvaluulega seotud) arusaamad suulisuse suhtes muutunud.

Tänapäeva multi- või interdistsiplinaarses uurimiskeskonnas lisandub folkloristlikule vaatele muidki analoogilisi vastandusi, näiteks suulise ajaloo (*oral history*) teoorias. Nagu folkloristikas on rahvaluulet ja kirjandust eristatud mh suulisuse ja kirjalikkuse vastandamise kaudu (see arusaam taandus küll 20. sajandi jooksul, ent tänu vastandamisele arutleti rahvaluule suulisuse ja kirjalikkuse üle pidevalt), lähtub ka mõiste “suuline ajalugu” uurimisainese vastandamisest: suuline jutustus *versus* kirjalik dokument. Kuna suulise ajaloo raames ei uurita enam pelgalt suuliselt esitatud minevikutõlgendusi, on suulisus selles seoses mõistetav metafoorselt.

Hoopis uue olukorra suulisuse ja kirjalikkuse vastandamisse on toonud internetikeskkonna lisandumine tänapäeva ühiskonna suhtlusse. Näiteks on jälgitav, kuidas Teise maailmasõja eelne suuliselt levinud pärimus saab osaks kirja pandud mälestustest (kus palju muu kõrval toimub ka žanrisiseste ja žanrite vaheliste seoste muutus), mis omakorda saab aluseks internetis esitatud hüpertextidele.

Ettekandes peatutakse neil küsimustel, tuginedes kolmele näitele: (1) regilaulu kirjalikud esitused, (2) suuliselt ja kirjalikult jutustatud elulood (või teemajutustused), (3) suuline, kirjalik, hüpertext – pärimuse esitusviiside võrdlus.

Rahvaluulekogujad H. A. Schultz ja J. Pint suulise ja kirjaliku, meenutatu ja unustatu vahel

Katre Kikas

Eesti Kirjandusmuuseum

Kas 19. sajandi lõpu kohalike rahvaluulekorrespondentide kirjapanekud kuuluvad suulisesse või kirjalikku maailma? Ühelt poolt kätkevad nad endas suulise kultuuri teadmisi ja tõekspidamisi, ideaaliska lauserütmi ja keelekõla. Teisalt jälle peegeldavad nad oma kirjapanijate soovi osaleda kirjalikul kommunikatsiooniväljal, eristada end suulisest/kirjaoskamatus/ebausklikust rahvast. Need kirjapanijad on vahepealsed, vahendajad – nad esindavad nn rahvalikku või rohujuuretasandi kirjalikkust (Fabian 1993; Barton, Hamilton 2003).

Eriline on ka nende kogujate suhe keelega. Jakob Hurt palus, et lood ja laulud pandaks kirja nii nagu neid kõneldi, s.o kohalikus keeles. Ent ehkki nende kogujate jaoks oli kohalik murre kindlasti osa igapäevasuhtlusest, oli nende kirjalik kogemus (nii lugeja kui kirjutajana) seotud ühtse kirjakeelega. Seega tähendas rahvaluule kirjapanemine uutmoodi suhet kirjutatud ja suulise sõna vahel. Viimane aga tõi nii mitmelgi puhul kaasa selle, et kogujad üritasid seda suhet (suulise ja kirjutatud, kohaliku ja rahvusliku keele vahel) ka mõtestada – ning nii mitmedki panid need mõtisklused ka kirja ja saatsid muude materjalide hulgas Hurdale.

Oma ettekandes vaatlen kahe rahvaluulekoguja – Jaan Pindi (1843–1922) ja Hans Anton Schultzi (1866–1905) – kirjapanekuid. Need kaks ühtviisi väheharitud, kuid ometi viljakat korrespondenti on põnevad selle poolest, et lisasid kogutule ka erinevaid märkusi ja tõlgendusi. Konkreetsemalt võtan vaatluse alla nende kirjutamise, kirja ja murdekeelega seotud arutlused.

Ettekande valmistamist on toetanud Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute tippkeskus), see on seotud Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi uurimisprojektiga IUT 22-5 ja projektiga EKKM14-389.

Kirjandus

Barton, David; Hamilton, Mary 2003 [1998]. *Local Literacies. Reading and Writing in One Community*. London, New York: Routledge.

Fabian, Johannes 1993. *Keep Listening: Ethnography and Reading*. Boyarin, Jonathan (ed.). *Ethnography of Reading*. Berkely, Los Angeles, Oxford: University of California Press, 80–97.

Kroonik ja kuulujutud. Suulisest informatsioonist Johann Renneri Liivimaa kroonikas (Chronist und Gerüchte. Mündliche Information in die Livländische Historien von Johann Renner, ettekanne saksa keeles)

Juhan Kreem

Tallinna Linnaarhiiv / Tallinna Ülikool

Vanemat suulist kultuuri saab kahjuks uurida üksnes kirjaliku kultuuri vahendusel. Seejuures tuleb arvestada, et suulise (nt otsese kõne) edasiandmine on kirjapanemisel enamasti allutatud kirjanduslikele või bürokraatlikele konventsioonidele. Ometi on mõningaid suulise kultuuri kontuure võimalik aimata ka kirjalike allikate vahendusel. Ettekandes võetakse vaatluse alla kroonik Johann Renner, kes viibis Liivimaal aastatel 1556–1561. Renner kasutas oma kroonikas hulgaliselt enda kogutud kirjalikke allikaid. Osa Renneri informatsioonist on aga jõudnud temani suulisel teel ja kroonikast võib välja lugeda, mis laadi materjaliga oli tegu. Kõigepealt kuuluvad siia pealtnägijate ütlused, s.o kirjeldused mõnest sündmusest, milles Renner ei osalenud, kuid millest rääkisid talle usaldusväärsed informandid. Peale selle vihjab Renner mitmel puhul ka teatavat laadi “avaliku arvamuse” olemasolule, milles ta on osanud veel eristada ka selle ekstreemsemaid vorme, kuulujutte. Lisaks leiab Renneri tekstist ka märke folkloorse materjali edasiandmisest.

The Diary on the Margins of Written Culture

Leena Kurvet-Käosaar

Estonian Literary Museum / University of Tartu

To a great extent, critical interest in the diary is related to the consolidation of research in life writing under the umbrella of autobiography studies in the 1970's. Autobiography studies, which were first established as a branch of literary studies, primarily focused on defining the criteria of 'autobiography proper'. This concept included works of life writing that by the merit of having certain characteristics concerning the structure of the narrative, ways of establishing truth claims and models of selfhood presented, would 'earn' a position among works of literature. The diary mostly surfaced as a genre or textual practice not corresponding to any of the criteria for an 'autobiography proper'. Against the insistence of retrospectiveness and narrative coherence, the diary is an ongoing sequence of present moments and is sometimes not compatible with the features of narrative at all. Instead of presenting one well-grounded perspective on truth and a coherent and solid manner of presenting selfhood, in line with the mentalities of the era, the entries of a diary can each have their own truth – daily truths as some diarists have viewed them. This sets limits to the possibilities for the emergence in the diary of the proper 'autobiographical I'. With the broadening of the scope of research on autobiography and the reconceptualization of the field as life writing studies, the very features of the diary that were first responsible for its exclusion from the category of 'autobiography proper' now made it a particularly interesting genre or textual practice to study. Over recent decades, the diary has also been of interest to life writing scholars as an everyday writing practice, relating to research of literacy with a focus on common, often practical types of writing practiced in everyday situations by a great number of (ordinary) people. From the perspective of this conference, the main question of interest relating to the diary would be the following: As a genre not fitting well into the framework of literary culture and, for various reasons, existing on the margins of written culture, might diary have an essential, definitive connection to oral culture that explains its marginal status in written culture?

Unenäopäevik – kirjalik suuline rahvaluuleliik

Mare Kõiva

Eesti Kirjandusmuuseum

Viimase 150 aasta jooksul on kirja pandud ja kogutud arvukalt unenäoseletusi, sh mõni tuhat pikemat prohvetlikku unenägu, lisaks helisalvestusi. Olemuselt on tegemist vana kirjaliku (aga mitte üksnes) ja mitmete valdkondade piirialadel paikneva liigiga. Vaatlen ettekandes suulise ja kirjaliku suhtlemise koostoimet unenägude näitel ja kasutades folkloristika võimalusi.

Kultuur ja unenäod on tihedalt seotud, ning muutused tehnoloogias, kultuuris ja poliitikas kajastuvad otseselt kultuurisidusates narratiivides ja unesündmuste tekstuuris ja sisus. Jeanette M. Mageo (2003) on rõhutanud seost ka isiksuse ja unenägude vahel. Selles suhtes on huviväärne ettekande aluseks olev tekstisülem, Hans Järve nn unenäopäevik. H. Järve unenäod esindavad perioodi 20. sajandi algusest 1980. aastateni – ta on vananenud märkmete tegemise ajal ning vastavalt on muutunud ka kirjapanekud (vrd Weissenrieder, Coote 2010; Zanasi, De Persis, *et al.* 2005 jt). Käsitlen unenäopäeviku näitel: 1) suulise ja kirjaliku unenäonarratiivi erijooni; 2) unenägusid kui teabevahetuse süsteemi, selles kajastuvaid isiklikke sümboleid ja prognoose; 3) lähemalt vaatlen Teise maailmasõjaga seotud unenarratiive tingnimetusega “Hitleri külaskäik”.

Hans Järve käsikirjaline kaustik sisaldab 223 unenägu ja lühikese unenäosõnastiku, mida autor tituleerib “Vanamoodsad seletused”. Narratiivikorpus on huviväärne nii karakterite, jutustaja positsiooni, lugudes nähtuvate suhtlemiskogemuse liikide kui ka topograafia poolest.

Kirjandus

Mageo, Jeannette Marie 2003. *Dreaming and the Self: New Perspectives on Subjectivity, Identity, and Emotion*. Albany: State University of New York Press.

Weissenrieder, Annette; Coote, Robert B. (toim.) 2010. The Interface of Orality and Writing: Speaking, Seeing, Writing in the , Writing in the Shaping of New Genres. Wissenschaftliche Untersuchungen Zum Neuen Testament 260. Tübingen: Mohr Siebeck.

Zanasi, Marco; De Persis, Simone; Caporali, Manlio; Siracusano, Alberto 2005. Dreams and age. Perceptual and Motor Skills 100 (3 Pt 2): 925–938. DOI: 10.2466/PMS.100.3.925-938.

Das Wort ist mein Gesicht. Überlegungen zum Verhältnis von Mündlichkeit, Schriftlichkeit und Gedächtnis im mittelalterlichen Livland

Andris Levans

Die lettländische Universität

Das Gesprochene ist ephemere wie das Geschriebene. Die sprachlichen Inhalte, die durch die Rede oder Schrift geformt und vermittelt werden, sind stets Veränderungen ausgesetzt. Umso mehr aber dem Vergessen. Das Geschriebene hat schon häufig Anweisung zu dem gegeben, was und wie mittels Stimme kommuniziert werden sollte. Auch der Mensch im mittelalterlichen Livland brauchte Zunge, Augen und Ohren, um vor allem an dem Gesprochenen, Gesungenen oder Geflüsterten teilhaben zu können. Denn es war der Weg zur Integration oder Ausgrenzung, wie dies z.B. anhand von Rechtstexten beobachtet werden kann. Singen, Reden, Lesen und Schreiben sind Ausdruck einer kollektiven Gruppenidentität. Diese Techniken machen jeden Menschen erkennbar, sie verleihen ihm/ihr ein Gesicht, das keinem anderen gleicht. Das Mittelalter war auch noch im Fall Livlands ein Zeitalter von vorwiegend oralen Formen der Kommunikation. Doch im Unterschied zu Mittel- und Westeuropa hatte Livland nur vereinzelte solche intellektuelle Zentren, die seit dem beginnenden 13. Jahrhundert zur Entwicklung der Schriftlichkeit und Textkultur weitflächig und in hoher Dichte beigetragen haben. Den öffentlichen Raum in den Landschaften, Orten und Städten Livlands beherrschte bis zum ausgehenden 15. Jahrhundert die Mündlichkeit. Die Schrift, die nicht unbedingt das tatsächlich Gesprochene und Erinnernte festgehalten hatte, besaß stets eine Stimme, und zwar die des Lesers. Das Geschriebene auf dem Pergamentbogen war zugleich ein begleitendes, doch gewiss nicht konstituierendes Element der symbolischen Handlungen. Die Teilnahme an dem Erlebnis des Hörens war eine sehr wichtige Voraussetzung der Verschriftlichung, zum Beispiel im Fall der Urkunden. Die Texte, die der Sicherung des kollektiven Gedächtnisses dienten, stifteten die Gemeinschaft erst wenn sie verlesen wurden. So etwa bilden die in der unscheinbaren

Form der Annalen verfassten Texte der Historiografie den Fluss der kommunizierten Erinnerung ab, der nur zu einem Zeitpunkt der Bedrohung an Identitätsverlust auf dem Pergament festgehalten wurde – um dann aus dem Raum des beschrifteten Blattes wieder zum öffentlichen Medium belebt zu werden. Diesem und anderen sozialen Phänomenen der mündlich-schriftlichen Kommunikation und deren Medien, doch stets mit Blick auf die sich formende Kultur des mittelalterlichen Livland, wird anhand von ausgewählten Beispielen nachgegangen.

Murdekeele süntaks kui suuline süntaks

Liina Lindström, Kristel Uiboaed, Maarja-Liisa Pilvik, Helen Plado
Tartu Ülikool

Murdekeel on suuresti suuline keelevorm, milles on omakorda selgelt tajutav regionaalne mõõde. Sageli on raske eristada, kas teatud nähtust võib pidada pigem suulisusest tingitud erijooneks (võrreldes standardkeelega) või on see teatud piirkonna murdejoon.

Vaatleme ettekandes süntaktilisi jooni, mis esinevad eesti murrete korpuses ja mis erinevad standardkeelest. Arutleme selle üle, kas need jooned on pigem mingi murde eripärad, kõne suulisusest/spontaansusest tingitud, või esindavad vanemat eesti keelt, mis on olnud varem laialt levinud, aga pole jõudnud kirjakeelde. Ettekandes esitame valiku murdekeele suulisusega läbipõimunud nähtustest, nt objekti integreeritus konstruktsiooni, kiilungid, küsisõna lausesisene asukoht, ta-ekspletiivid jne.

Demonstreerime ühe varieeruva konstruktsiooni näitel, kuidas kirjakeeles vastuvõetamatu konstruktsioon võib suulises keeles olla väga laialt levinud. Põhjalikumalt vaatleme kutsuma-konstruktsioone: seda öeldakse lauaks ~ see öeldakse laud, kus varieeruvaks verbiks võivad olla hüüdma, ütleva, kutsuma, kuid konstruktsiooni tüüp on sama. Oluline erinevus ilmneb verbi laiendis: see kas vormistatakse saava käände abil (lauaks) ja on sellisena integreeritud lause argumentstruktuuri, või käsitletakse seda pigem tsitaadina, mis pole lausesse samal määral integreeritud (laud). Konstruktsiooni võib tõlgendada suulisusest tuleneva väiksema integreeritusena lausesse, ent tegemist võib olla ka teatud murdele iseloomuliku joonega. Kasutame oma algmaterjalina eesti murrete korpust, mis koosneb lindiastatud murdeintervjuudest. Arutleme, kas ja mil määral on võimalik süntaksis eristada murdekeelest ja suulisusest tingitud eripäraseid jooni ning kuidas neid uurimisküsimuse kontekstis analüüsida.

Grimmide kajad Eestis

Liina Lukas

Tartu Ülikool

Vendade Grimmide tegevuse laines (“Kinder- und Hausmärchen” 1812–1815, “Deutsche Sagen” 1816–1818, “Deutsche Mythologie” 1935) jõudis 19. sajandi keskpaiku, mil saksa keeleruumi oli tabanud muistendiraamatute tulv (ajavahemikus 1850–1869 ilmus 198 esmatrükki, mille pealkirjas esines mõiste *Sage*), muistendibuum ka Baltimaadele. kus samuti hakkas ilmuma mitmeid kogusid, mille pealkirjas võib leida mõistet *Sage*. Muistendist sai kohaliku ajakirjanduse, almanahhide ja taskuraamatute tõmbenumber ning temast leidis ainet ka baltisaksa kirjandus. Nii nagu Saksamaal, oli siingi muistendihuvi näol tegu filoloogilise diskursiga, mille kandjaks oli võrdlemisi suletud akadeemiline ringkond, mis oli seotud regiooni ainsa (saksakeelse) ülikooliga ning selle mõjuväljas tegutsevate õpetatud seltside tegevusega. Ettekandes selgitan selle muistendihuvi sotsiaalajaloolisi aspekte ja muistendikogude väljaandjate taotlusi ja kavatsusi.

Eesti laste kõne põhitooni ja vokaaliruumi areng

Lya Meister, Einar Meister

Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituut

Laste kõne akustilis-foneetilised tunnused erinevad oluliselt täiskasvanute kõne vastavatest tunnustest. Anatoomiliselt on laste kõnetrakt ja häälekurrud lühemad kui täiskasvanutel; kõnetrakti ja häälekurdude suurus ning mass kasvavad pidevalt lapse- ja puberteediale jooksul kuni täiskasvanuks saamiseni. Need vanuse ja sooga seotud anatoomilised muutused väljenduvad eelkõige kõne põhitooni (F0) kõrguses ja vokaaliruumi suuruses – puberteediale langeb poiste F0 hüppeliselt, vokaaliruumi suurus väheneb järk-järgult vanuse kasvades.

Ettekandes tutvustatakse laste kõnekorpuseloomist ja esitatakse esmaseid tulemusi kõne põhitooni ja vokaaliruumi arengu kohta.

Korpuse loomisega alustati 2011. aastal riikliku programmi “Eesti keeletehnoloogia” raames. Korpuse tarvis salvestati 9–19aastaste keelejuhtide kõnet, et uurida kõne akustilis-foneetiliste tunnuste varieerumist sõltuvalt vanusest ja soost.

Salvestusteks koostati tekstikorpuse, mis sisaldab lingvistiliselt mitmekesisest materjali: (1) foneetiliselt rikkad laused, (2) koha-, isiku- ja organisatsioonide nimesid sisaldavad laused, (3) ajaväljendid, (4) telefoninumbrid, (5) juhuslikud numbrijadad, (6) IT valdkonna terminid, (7) lühijutud. Lisaks tekstikorpuse lugemisele salvestati ka spontaanse kõne näiteid. Selleks paluti keelejuhtidel kirjeldada mitmeid pilte ja rääkida iseendast, oma perekonnast, koolist, sõpradest ja hobidest või mingil muul vabalt valitud teemal. Salvestused toimusid 10 koolis (3 Tallinnas, 1 Harjumaal, 2 Ida-Virumaal, 1 Põlvas, 1 Võrumaal ja 2 Saaremaal), salvestati 134 poissi ja 175 tüdrukut (kokku 309 keelejuhti), igapähevalt 15–20 minutit kõnet.

Keelejuhtide kõne põhitooni analüüs näitas, et poistel vanuses 9–13 langeb keskmine F0 väärtus järk-järgult 230 Hz-lt 190 Hz-ni, vanuses 13–14 langeb F0 väärtus hüppeliselt ca 60 Hz, vanuses 14–18 jätkub F0 langus 130 Hz-lt 110 Hz-ni. Tüdrukute puhul langeb F0 väärtus vanuses 9–18 järk-järgult 240 Hz-lt 210 Hz-ni.

Vokaaliruumi suurust iseloomustab nn nurga-vokaalide /i, u, a, ä/ vaheline eukleidiline kaugus mõõdetuna formantsageduste F1 ja F2 akustilises ruumis. Nii poiste kui tüdrukute puhul on vokaaliruumi ahenemine korrelatsioonis vanusega, kusjuures tüdrukute puhul toimub peamine muutus F2 dimensioonis, poistel aga mõlemas (F1 ja F2) dimensioonis.

Vahekeelne või emakeelne eesti kirjakeel?

Helle Metslang, Külli Habicht

Tartu Ülikool

Eesti kirjakeele arendamine sai alguse misjonilingvistika raames. 16.–19. sajandi keelearendajad olid eesti keelt teise keelena valdavad haritlased, kelle emakeeleks oli peamiselt alamsaksa, ülemsaksa või baltisaksa keel. 16.–17. sajandil tuli neil usutekste eesti keelde tõlkides luua keelekuju, mis oleks ühelt poolt võimalikult reeglipäraselt omandatav ja kasutatav sakslastest usutegelastele, teisalt aga arusaadav ka eestlastele kui ususõnumi vastuvõtjatele. Sellist keelekuju luues tugineti seoste tekitamisele oma emakeele (saksa keele) ja teise keele / sihtkeele (eesti keele) vahel. Ühiskonna muukeelse ülemkihi arendatud tõkeline keelekuju oli ühiskonnas prestiižne eesti keele register. Selle baasil ühtlustasid emakeelsed keelearendajad alates 19. sajandi keskpaigast eesti kirjakeelt, kujunes ühiskirjakeel.

Vaatleme ettekandes eri perioodide eesti kirjakeelt vahekeele vaatenurgast, otsides analüüsitavas keelematerjalis vahekeelele omaseid jooni, mida leidub ka tänapäeva sakslaste eesti õppijakeeles (ülekanne, liigüldistamine, lihtsustamine, ebasüsteemaatiline varieerumine). Võrdleme teise keelena kasutatud eesti keelt 19. sajandi eesti juurtega kirjutajate, sh F. R. Kreutzwaldi keelekasutusega. Uurimuse hüpoteesiks on, et 17.–18. sajandi kirjakeel on käsitatav omamoodi vahekeelena ja et 19. sajandil hakkas osa vahekeele markantsemaid jooni taanduma. Uurimismaterjaliks on Tartu ülikooli vana kirjakeele korpus, Tartu ja Tallinna ülikooli eesti vahekeele korpused ning 19. sajandi trükitud allikad.

Kirjandus

Makoni, Sinfree; Pennycook, Alastair 2007. Disinventing and Reconstituting Languages. – M. Sinfree, A. Pennycook (eds.), *Disinventing and Reconstituting Languages*. (Bilingual Education and Bilingualism.) Clevedon/ Buffalo/Toronto: Multilingual Matters LTD, 1–41.

Schlotthauer, Susan 2010. Kontaktinduzierter Sprachwandel im Bereich der estnischen Verbektion? Teil I: Verbkomplemente in Form kasusmarkierter Nominalphrasen. – SKY Journal of Linguistics 23, 265–300.

Selinker, Larry 1972. Interlanguage. International Review of Applied Linguistics 10, 209–241.

Armastusest diasporaeestlaste intervjuude ja eksiilkirjanduse näitel

Triinu Ojamaa

Eesti Kirjandusmuuseum

Ettekanne keskendub väljaspool Eestit elavate eestlaste armastusele päritolumaa, kaasmaalaste ja mõne teise etnilise taustaga inimeste vastu. Käsitus põhineb poolstruktureeritud intervjuudel, mis on kogutud eesti läänediasporaa esindajatelt Kanadas, USAs, Austraalias ja Euroopa riikides aastatel 2008–2015. Lisamaterjalina on kasutatud kogumikus “Rändlindude pesad. Eestlaste elulood võõrsil” (Kirss 2006) ilmunud eluloointervjuusid ning kogumikus “Eesti udest – sisse, välja: kõned, artiklid, esseed” (Käpp *et al.* 2013) avaldatud esseesid.

Diasporaa-uuringud näitavad, et kirjanikel ja ilukirjandusel võib olla oluline roll diasporaagrupi liikmete hoiakute kujundajana oma päritolumaa ja -kultuuri ning oma diasporaagrupi liikmete suhtes (Anteby-Yemini, Berthomière 2005: 265). Tõnu Parmingu (1978: 4) väitel genereeris eesti eksiilkirjandus etnilist ühtekuuluvustunnet ja patriotismi, kuid pärssis samas intiimset armastust eestlaste vahel, mille tulemusena eesti eksiilühiskond pigem kahanes kui tugevnes. Need seisukohad ajendasid uurimisainese hulka lülitama kahte romaani: Elin Toona (1974) “Sipelgas sinise kausi all” ja Enn Nõu (2013) “Ma armastasin rootslast ehk Sollefteå suvi”. Mõlemad romaanid põhinevad autorite isikliku elu kogemustel eksiilis ning peegeldavad pagulaste suhtumist nii Eestisse kui ka uude elukohamaasse, haakudes oma temaatikalt ülalnimetatud intervjuude ja esseedega ning pakkudes seeläbi suurepäraselt võrdlusvõimalust.

Ettekanne püüab vastata küsimustele

- Mida tähendab armastada Eestit?
- Kuidas vanemad diasporaapõlvkonnad õpetavad nooremaid Eestit armastama?
- Kas armastus Eesti vastu on ühitatav armastusega mitte-eestlase vastu?

Kirjandus

Anteby-Yemini, Lisa; Berthomière, William 2005. Diaspora: A Look Back on a Concept. – Bulletin du Centre de recherche français à Jérusalem 16, 262–270.

Kirss, Tiina (koost.) 2006. Rändlindude pesad. Eestlaste elulood võõrsil. Eesti Kirjandusmuuseum, Toronto Ülikooli Eesti õppetool.

Käpp, Triin; Parder, Mari-Liisa; Pisuke-Roos, Triin; Sutrop, Margit; Volberg, Mats (koost ja toim) 2013. Eesti udest – sisse, välja: kõned, artiklid, esseed. Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus, Eesti Keele Sihtasutus.

Nõu, Enn 2013. Ma armastasin rootslast ehk Sollefteå suvi. Tallinn: Tänapäev.

Parming, Tõnu 1978. Eestlased, intiimsus, armastus, abielu ja lahutused. – Välis-Eesti, 24.11., 4.

Toona, Elin 1974. Sipelgas sinise kausi all. Lund: Eesti Kirjanike Kooperatiiv.

Hääle meeldivuse aspekte

Hille Pajupuu, Rene Altrov

Eesti Keele Instituut

Inimestevahelist suhtlust ja suhtumist kõneldavasse mõjutab see, kas meile meeldib inimese hääl või mitte. Hääle meeldivus on seotud usaldatavusega (McAleer et al. 2014). Hääle meeldivust ja selle akustilisi parameetreid on siiski veel üsna vähe uuritud (Pinto-Coelho et al. 2013; Schuller et al. 2015). See, milliseid häáli peetakse meeldivaks, on tõenäoliselt seotud ka kultuuriga. Seadsime eesmärgiks teha kindlaks, millised eesti mees- ja naishääled meeldivad erinevas eas eesti meestele ja naistele ja mis meeldivat häält iseloomustab. Uurimise all oli 60 meeshäält ja 50 naishäält, mis on kogutud meediast, personaalsetest vestlustest ja TTÜ Küberneetika Instituudi loengukorpusest (vt Meister et al. 2012). Hääled on märgendatud kõneleja vanuse ja kõne ettevalmistusastmega (ettevalmistatud, poolsontaansed, spontaansed). Hääle meeldivust hindas 7pallisel skaalal 82 inimest (40 meest ja 42 naist, noorem ja vanem rühm). Tegime kindlaks hääle meeldivuse seose põhitooni kõrguse ja rääkimise kiirusega, hääle kärinaga, kõne ettevalmistusastmega ning kõneleja vanusega.

Kirjandus

- Pinto-Coelho, Luis; Braga, Daniela; Sales-Dias, Miguel; Garcia-Mateo, Carmen 2013. On the development of an automatic voice pleasantness classification and intensity estimation system. *Computer Speech and Language* 27, lk 75–88.
- McAleer, Phil; Todorov, Alexander; Belin, Pascal 2014. How do you say 'Hello'? Personality impressions from brief novel voices. *PLoS ONE* 9 (3), e90779. Doi: 10.1371/journal.pone.0090779.
- Meister, Einar; Meister, Lya; Metsvahi, Rainer 2012. New speech corpora at IoC. Meister, Einar (toim). XXVII Fonetikan päivät 2012. *Phonetics Symposium 2012: 17–18 February 2012, Tallinn, Estonia, Proceedings*. Tallinn: TUT Press, 30–33.

Schuller, Björn; Steidl, Stefan; Batliner, Anton; Nöth, Elmar; Vinciarelli, Alessandro; Burkhardt, Felix; van Son, Robert; Weninger, Felix; Eyben, Florian; Bocklet, Tobias; Mohammadi, Gelareh; Weiss, Benjamin 2015. A survey on perceived speaker traits: Personality, likability, pathology, and the first challenge. *Computer Speech and Language* 29, 100–131.

Siin- ja teispoole filosoofia kõnelisust Tõnu Luige loengutes

Eduard Parhomenko

Tartu Ülikool

Ettekanne lähtub Tõnu Luige filosoofiast kõnelemise häälekõlast tema filosoofialoenguil 1990. aastatel. Ühtlasi Tõnu Luige õpetussõnadest algajast filosoofiaõpetajale: loengus tuleb rääkida iseendale. Ettekanne püüab tabada seda, kuidas pidades loengut ja kuulates iseennast, laseb Tõnu Luik end kanda ja kõnetada mõtlemisel. Rääkimises, kõnelemises sünnib mõtlemine esialgselt aga häälena, mis liigub kõne ja kõla, tähenduse ja tähendusetuse, mõtte ja mõttetuse, lõpetatuse ja lõpetamatuse, tee ja umbtee vahel. Häälena, mis tulles kõnelejast, naaseb justkui väljastpoolt ta manu, asetudes tema kui kõneleja ja kui ühtlasi kuul(a)ja ja tema ja tema õpilaste vahele kui mõtlemise hääli ja kõnetus. Lummates ja emmates häälena, osutub mõtlemine samas vaevu tabatavaks, kuidagi raskesti sõnasse, kõnesse saadavaks. Toona öeldi, et Tõnu Luike tuleb käia kuulamas korduvalt – lihtsalt kuulamas.

Filosoofia kõnelisust vaadeldakse ettekandes Tõnu Luige loengute najal Martin Heideggeri ja Jacques Derrida keelekäsitusest tõukudes.

Kirjandus

Luik, Tõnu 2000. Filosoofiast kõnelda. Tartu, Ilmamaa.

Luik, Tõnu – loengute lindistused.

Die Predigt zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit: Karl Gottlob Sonntags Reflexionen über das gelesene und gesprochene Wort

Ulrike Plath

Tallinna Ülikool, Eesti Teaduste Akadeemia Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus

Predigten stehen als Genre per se zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit. In der Predigtforschung wurde in letzter Zeit viel darüber diskutiert, inwiefern die sprachlich komplexen gedruckten Predigten der lutherischen Orthodoxie auch Auskunft über den mündlichen Vortrag der Predigt erteilen. In dem Vortrag möchte ich kurz auf die wesentlichen baltischen Predigtsammlungen des 17. und 18. Jahrhunderts eingehen, um in einem nächsten Schritt Karl Gottlob Sonntags Ausführungen über den Unterschied zwischen der Vermittlung von Predigtinhalten im gelesenen und gesprochenen Wort zu analysieren. Dabei sollen folgende Fragen diskutiert werden: Was bewog Pastoren, ihre Predigten zu veröffentlichen, und was hielt sie davon ab? Was passierte mit den Textinhalten im Übergang von Mündlichkeit und Schriftlichkeit? Wurde die Öffentlichkeit gefürchtet oder als für bestimmte Zwecke instrumentalisiert?

Loevad ja kirjutavad. Kirjakeel ja eesti talupojad Rootsi ajal

Aivar Pöldvee

Tallinna Ülikool

17. sajandil sai eesti keel (õigemini nii tallinnaeesti (Revalsche Sprache) kui ka tartueesti keel (Dörptische Sprache)) haritud keeleks, seda õpiti ühtlustatud kujul kirja panema, lugema ja õpetama. Kirjakeele kujundamisega tegelesid peamiselt sakslastest vaimulikud, lähtudes oma koolitusest, kogemustest, vajadustest ja võimalustest. Eestlaste kui sihtrühmaga hakati tõsisemalt arvestama alles sajandi viimastel kümnenditel, kui seoses koolide asutamisega sai kirjakeelest õpetamise ja kommunikatsiooni tööriist ka talupoja jaoks. Ettekandes käsitletakse eesti kirjakeel(t)e arengut seoses kooliõpetuse ja lugemis- oskuse levikuga. Vaatluse all on ka varaseimad teated kirjutavatest eestlastest.

Teatri emantsipeerumine kirjandusest?

Anneli Saro

Tartu Ülikool

Ettekanne käsitleb Euroopa teatri suhteid kirjandusega, peatudes kolmel teatriajaloolisel pöördepunktil: 1) teatrikunsti, 2) lavastajateatri ja 3) postdramaatilise teatri tekkel. Nendest kolmest pöördepunkti lähtudes otsitakse ja leitakse vastuseid järgmistele küsimustele. Kas teatrikunst sai tõesti alguse rituaalist või hoopis kirjapandud dialoogi vormis lugudest? Kes on lavastuse autor? Kas kirjanik, lavastaja või loominguiline kollektiiv? Kas postdramaatiline teater tähistab tõesti teatri lõplikku emantsipeerumist kirjandusest või on klassikaliste dramaturgiareeglite järgimine ja tekstuaalne hegemoonia vähemalt sõnateatris siiski vältimatud?

Teatri emantsipeerumissoovi lähtekohaks on olnud kirjaliku teksti või partituuri ajaline ja ontoloogiline esmasus, mis on samas taganud teatrile ajaloolise mälu (ligipääsu varasemale teatritraditsioonile) ja teisalt interkultuurilise dünaamika (tõlkimine ja tekstide levitamine). Samas fikseeritakse ka improvisatsioonilised või protsessidramaturgia (*devising*) meetodil valminud lavastused enamasti tekstina, olgu põhjuseks leitud sõnaliste ja tegevuslike fraaside fikseerimise või autoriõiguse taotlemise soov. Seega jääb küsimus teatri emantsipeerumisest kirjandusest siiski lahtiseks.

A Written Text in an Oral Environment. The Beer Carters and Carters Brotherhoods' Account Books in Riga (1450–1530) as an Example of Interaction between Oral and Written

Gustavs Strenga

National Library of Latvia

Riga, like all the late medieval Livonian towns, was a multi-ethnic city with a Low German speaking elite and large non-German population. At the beginning of the fifteenth century the brotherhoods of transport workers – Beer Carters and Carters became the main urban associations hosting the non-German population of the city, because they were excluded from most of the guilds and brotherhoods. In the case of non-elite Beer Carters and Carters brotherhoods we can observe interaction between the elite and non-elite cultures and between oral and written. These two groups, although the majority of their members presumably spoke Latvian, kept their records in Low German. This paper will focus on how the spoken was transformed into written within the account books of both groups. The paper will also try to show who was in charge of keeping the records and will question whether at all we can find oral evidence in the late medieval brotherhood records from Riga.

Seto jututraditsioon suulise ja kirjaliku kultuuri piirimail

Kärri Toomeos-Orglaan

Eesti Kirjandusmuuseum

19. sajandi lõpu ja 20. sajandi alguse Setomaa kirjeldustes domineerib primitiivse kultuuri käsitus. See lähtub suures osas “meie-nemad” dihhotoomiast, kus “meie” tähistab arenenud ja tsiviliseeritud kultuurikirjeldajaid ning “nemad” arenemata või mahajäänud kultuurilist “teist”.

Kirjaoskus on üks neist kommunikatsioonivahenditest, mida seostatakse arenenud ühiskonnaga, kirjaoskuse puudumine iseloomustab aga suulisi ning primitiivseid kultuure.

Sarnaselt mõistega *primitiivne* ei ole *kirjaoskamatus* tajutav neutraalne ja hinnangutest vabana. Nii kätkeb *kirjaoskamatus* endas mitte üksnes ühe kommunikatsioonivahendi mittevaldamist, vaid teatud mõttes ka kultuurilist ja sotsiaalset mahajäämist. Kultuuriuurijate silmis saab neist puudustest aga oluline väärtus, mida rõhutatakse veelgi suulise kultuuri jäädvustamise kontekstis.

Setode kirjakultuuristamine sai hoo sisse Eesti Vabariigi ajal. Samal ajal käivitus Petserimaal ulatuslik rahvapärимuse kogumine, milles osalesid kohalikud kogujad. Enne seda olid setode rahvapärимust jäädvustanud mitmed Eesti ja Soome haritlased ning Pihkva kubermanguga piirnevatest Liivimaa kihelkondadest pärit korrespondendid.

Eelduspäraselt võiks Eesti Vabariigi algusaastatel ja enne seda kirja pandud setode jutupärимus olla põhiosas veel kirjakultuuri mõjudest puutumata. Arvestades aga nende aktiivset kirjakultuuristamist tekib küsimus, kas võime neil aegadel kogutud juttudest leida jälgi ka setode jututraditsiooni muutumisest ning üleminekust suuliselt kultuurilt kirjalikule.

Neile ja teistelegi küsimustele vastamiseks on oluline pöörata tähelepanu sellele, mil määral peegeldub neis üleskirjutustes just suuline ja/või kirjalik kultuur ning millist mõju avaldas setode jututraditsiooni jäädvustamisele üleskirjutajate endi kirjakultuuriline taust.

Vormilt kirjalik, sisult suuline: uurijana 10 aastat *online*-foorumites

Ell Vahtramäe

Eesti Põllumajandusmuuseum

Suuline ajalugu – tavaliste inimeste mälestused, elulood, elamisstrateegiad, olme jms – pakub uurijatele järjest suuremat huvi: varem (kohati) folkloorina käsiteldav materjal hõivab uusi alasid humanitaar- ja sotsiaalteadustes. Eestis 1990. aastate keskel käima lükatud elulugude kogumine hakkas täitma nõukogude ajal kollektiivses mälus tekkinud tühikut. Inimesi väärtustati ajaloo osana ning inimesed tundsid järjest enam vajadust oma arvamust välja öelda ning polemiseerida mineviku, oleviku ja tuleviku üle. *Online*-foorumid pakuvad selleks täiendavat lihtsat ja kättesaadavat võimalust.

Kommentaariumitekstid sisaldavad vähe uurijale olulist taustainfot: kas kirjutaja on mees või naine, kui vana, kus elab, millise sotsiaalse taustaga, milline on tema suhe teemaga jne. Osa sellest teabest on konstrueeritav mitmesuguste internetipsühholoogias ja sotsiaalteadustes kasutatavate vahenditega. Kommentaariumide kasuks räägib aga see, et mõtteavaldused on fikseeritud ja seetõttu on nende dünaamika hästi jälgitav.

Olemuselt on *online*-kommentaariumid midagi suulise ja kirjaliku väljenduse vahepealset, sisaldades mõlemale omaseid elemente. Võrreldes teiste sotsiaalmeedia žanrite suulisuse-kirjalikkusega, on kommentaariumid üsna keskel: nad on “suulisemad” kui näiteks blogid või Facebooki seinapostitused, kuid “kirjalikumad” kui Facebooki suhtlussõnumid.

Ettekanne põhineb umbes kümne aasta vältel kogutud *online*-väljaannete (peamiselt Postimehe) kommentaariumides sähvatanud maaelu- ja põllumajandusteemalistel mõtteavaldustel. On märgatav, et selle aja jooksul

- sõnumid on muutunud üldsõnalisemaks ja isikupäratumaks;
- vähenenud on viited minevikusündmustele;
- kommentaarid on vähem narratiivsed;
- kommentaarid on rohkem seotud artikli teemaga, (narratiivsed) kõrvalekalded on vähenenud;

- huvi maaelu teemade vastu oli ja on suhteliselt vähene, kuid teema aktualiseerimisel võib kommenteeritavus hüppeliselt kasvada.

Postituste hulka ja sisu on mõjutanud

- kommentaarivalve sisseseadmine (administraator kustutab ebasoovitavad kommentaarid);
- kommentaarikohus ("Juudid ahju!");
- kommenteerimisvõimalus vaid registreeritud kasutajatele.

Der Anfang der livländischen Gelegenheitsdichtung vor der Reformation: Johannes Lohmüller

Kristi Viiding

Tartu Ülikool

In der bisherigen Forschungsliteratur wird der Anfang der livländischen Gelegenheitsdichtung gewöhnlich mit dem Namen des Rigaer Schulrektors Rutgerus Pistorius (Rötger Becker, 1510–1577) verbunden, der 1548 in Lübeck ein lateinisches Trauergedicht zu Ehren des Jacobus Battus, des evangelischen Superintendenten in Riga und von 1527 bis 1537 Rektor der Domschule, veröffentlichte. Dank den von Vello Helk entdeckten 11 Registerbüchern des Bistums Ösel-Wiek im Dänischen Reichsarchiv Kopenhagen ist der Anfang der lokalen Gelegenheitsdichtung allerdings wenigstens zum Anfang des 16. Jahrhunderts, in die vorreformatorische Periode zurückzuführen, da im ersten Band des Registers (Registrant 1A, fol. 131r–133v) zwei lateinische Gelegenheitsgedichte aus dem Jahre 1515 transkribiert sind, die aus der Feder des bischöflichen Sekretärs Johannes Lohmüller (um 1483–1560) zum Tod des Bischofs von Ösel-Wiek Johannes (de) Orgas (ein Trauergedicht von 26 Versen) und zur Inauguration des neuen Bischofs Johannes Kivel (ein Lobgedicht von 10 Versen) stammen. Beide Gedichte sind in der humanistischen Kursive umgeschrieben. Als Versmaß sind die elegischen Distichen benutzt. Das verwendete Exemplum über den Poet Martial unter der Herrschaft von Domitian, die Erwähnung der antiken Namen und Metonymen (Maecenas, Camena, Phoebus, Campus Elysium) sowie das fast jegliche Fehlen der christlichen Elemente zeigt, dass sowohl der poetischen Form als auch dem Inhalt nach die Konzeption der humanistischen Gelegenheitsdichtung schon am Anfang des 16. Jahrhunderts in Livland verwurzelt war. Genauso zeigt der Vergleich mit den nachreformatorischen Gelegenheitsgedichten aus Livland, dass die Reformation wenigstens im 16. Jahrhundert keine bemerkenswerte Verschiebung im Verständnis der Poesie mitgebracht hat.

Suulisus ja kirjalikkus allikapärimuses Taevaskoja Emalätte näitel

Kristel Vilbaste, Mikk Sarv

Tallinna Ülikool

Taevaskoja Emaläte on üks tuntumaid allikaid Eestis, kuid võrreldes paljude teiste allikatega napib selle kohta arhiivides pärimusteateid. Kirjapandud pärimuse vähesus põhjustas määramatuse pärast 2013. aastal toimunud allikakoopa varingut. Kas varisenud liiv ja puutüved tuleb eest koristada ja allikaveele tee vabaks teha? Või on koht sedavõrd püha, et tüved ja liiv peavad jääma nii, nagu nad on, kuni vesi ise endale uue tee leiab ning puutüved ja kändud aastakümnete või -sadade vältel pehastuvad ja kõdunevad? Kuna kirjalikke pärimusteateid nappis, küsitlesime erineva kogukondliku ja pärimusliku taustaga inimesi poolstruktureeritud intervjuu meetodil, uurides, kellele kuulub pühapaik ja kes on pädev otsustama, mida teha ja mida tegemata jätta. Varingu ühe põhjusena nimetati Taevaskoja kaljudesse ja koopaseintesse kraabitud nimesid, milledest vanimad pärinevad 19. sajandist. Teisena arvati varingut põhjustajaks puude raskust ja tugevat tuult, kuid sellises kohas puude raiumine varingut ennetamiseks oleks põhjustanud rahva pahameele.

Intervjuudest selgus, et inimesed, kes elasid kohapeal ja Emalättest igapäevaselt oma koju tarbevett tõid, soovisid lätte kiiret puhastamist ja taastamist endisel kujul. Inimesed, kelle igapäevavajadused ei olnud vahetult Emalättega seotud, eelistasid pigem varingut jätmist looduse hoolde. Seejuures lähtusid nad teiste pühapaikade kohta kirjutatust, kus keelatakse paiga suure pühaduse tõttu igasugune sekumine. Inimesed, kes elasid kohapeal, teadsid selle paiga pärimuslugusid vanavanematelt suulise pärimusena. Kirjalikkus kujundab vahendatud suhtumise, mis väldib otsustamisega vastutuse võtmist. Suulisus väljendab vahetut ja aktiivset suhet ning valmidust otsustava tegutsemisega vastutuse võtmist pühapaiga jätkusuutlikkuse nimel. IUCN looduslike pühapaikade kaitse juhendi järgi on paiga staatuse üle otsustajateks selle eestkostjad, kelleks sobivad praeguste seaduslike ja kirjasõnast lähtuvate seaduslike valdajate asemel pigem kohaliku kogukonna esindajad, vahetu suulise pärimuse kandjad.

KAVA / PROGRAMME

Esmaspäev, 12. detsember / Monday, 12 December

10.00 Avamine / Opening

10.15–11.45

Juhatab / Chair Liina Lukas

Andris Levans. Das Wort ist mein Gesicht. Überlegungen zum Verhältnis von Mündlichkeit, Schriftlichkeit und Gedächtnis im mittelalterlichen Livland

Terry Gunnell. Performance and Audience, Time and Space, Sound and Vision. The Uses of the Performance Studies Approach for the Study of Folklore Past and Present

11.45–12.15 Kohvipaus / Coffee break

12.15–13.45

Juhatab / Chair Andris Levans

Gustavs Strenga. A Written Text in an Oral Environment. The Beer Carters and Carters Brotherhoods' Account Books in Riga (1450–1530) as an Example of Interaction between Oral and Written

Juhan Kreem. Chronist und Gerüchte. Mündliche Information in die Livländische Historien von Johann Renner

Kristi Viiding. Der Anfang der livländischen Gelegenheitsdichtung vor der Reformation: Johannes Lohmüller

13.45–14.45 Lõuna / Lunch break

14.45–16.15 Paralleelsektsioon (suur saal) /

Parallel session (Main Hall)

Juhatab / Chair Reet Hiimäe

Raivis Bičevskis. Johann Georg Hamanns sinnliche Sprache der Natur im Kontext der Mündlichkeit und Schriftlichkeit in der Kultur

Ulrike Plath. Die Predigt zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit: Karl Gottlob Sonntags Reflexionen über das gelesene und gesprochene Wort

Jürgen Beyer. Gotländische Grabsteine als Sagenkerne

**14.45–16.15 Paralleelsektsioon (arhiivraamatukogu saal) /
Parallel session (Library Hall)
Juhatab / Chair Triinu Ojamaa**

Ekaterina Anastasova. Constructing an Identity in Immigration –
between Folklore and Classic Literature

Leena Kurvet-Käosaar. Diary on the Margins of Written Culture

Tiina Ann Kirss. Standing on the Bridge: The Passage of Life
Stories between Oral and Written

**16.15 Projektide tutvustused, raamatuesitlused /
Project introductions and book presentations**

Linda Kaljundi. *Finnish Literary Society's projects on oral and literary
cultures around the Baltic Sea region – perspectives
of comparative research*

Peeter Tinitis, Oleg Sobchuk, Artjom Shelya. *Cultural Evolution
Seminar*

Liina Lukas, Leena Kurvet-Käosaar. *Methis. Studia Humaniora
Estonica* nr 17/18, võrdleva kirjandusteaduse erinumber

Nikolay Kuznetsov. *Фольклористика Коми*

Kanni Labi. *Transmeedialised siirded. Paar sammukest XXIX. Eesti
Kirjandusmuuseumi aastaraamat 2013*

Kirjandusmuuseumi direktori Urmas Sutropi kõne / Speech by
Urmas Sutrop, Director of the Estonian Literary
Museum

Eve Annuk. Kreutzwaldi päevad fotodel / Past Kreutzwald Days
in photos

**17.30 Näituse „Läänemeresoome keelte ja kultuuride uurijad I.
Enn Ernits“ avamine. Tutvustab Heinike Heinsoo / Opening
of the exhibition „Researchers of the Finnic languages and
cultures I. Enn Ernits“. Introducer Heinike Heinsoo**

17.45 Vastuvõtt / Reception

Teisipäev, 13. detsember / Tuesday, 13 December

9.00–11.00

Juhatab / Chair Renate Pajusalu

Helle Metslang, Külli Habicht. Vahekeelne või emakeelne eesti kirjakeel?

Liina Lindström, Kristel Uiboed, Maarja-Liisa Pilvik, Helen Plado. Murdekeele süntaks kui suuline süntaks

Reet Bender. Alamsaksa keelest baltisaksa keeleni – mismoodi, miks ja kuidas?

Aivar Põldvee. Loevad ja kirjutavad. Kirjakeel ja eesti talupojad Rootsi ajal

11.00 Kohvipaus / Coffee break

11.00–13.00 Balti kirjakultuuri ajaloo keelerühma töötuba (neljanda korruse seminariruum) / **Chapter from the history of Baltic literary culture** (workshop in the fourth-floor seminar room)

Juhatab / Chair Kristiina Ross

11.30–13.30 Paralleelsektsioon (suur saal) /

Parallel session (Main Hall)

Juhatab / Chair Heiki-Jaan Kaalep

Hille Pajupuu, Rene Altrov. Hääle meeldivuse aspekte

Lya Meister, Einar Meister. Eesti laste kõne põhitooni ja vokaaliruumi areng

Ell Vahtramäe. Vormilt kirjalik, sisult suuline: uurijana 10 aastat *online*-foorumites

Anneli Baran. Vellerismist eesti traditsioonis – suulise ja kirjaliku piirimailt

13.30–14.30 Lõuna / Lunch break

14.30–16.30 Paralleelsektsioon (suur saal) /

Parallel session (Main Hall)

Juhatab / Chair Eda Kalmre

Tiiu Jaago. Suulisus kirjakultuuri ajajärgul – pidevalt jätkuv protsess

Mare Kõiva. Unenäopäevik – kirjalik suuline rahvaluulelik

Liina Lukas. Grimmide kajad Eestis

Zurab Jarua. Герой Дыд и святилище Дыдрышц: о религиозных мотивах в эпосе

**14.30–16.00 Paralleelsektsioon (arhiivraamatukogu saal) /
Parallel session (Library Hall)
Juhatab / Chair Piret Voolaid**

Kärri Toomeos-Orglaan. Seto jututraditsioon suulise ja kirjaliku kultuuri piirimail

Katre Kikas. Rahvaluulekogujad H. A. Schultz ja J. Pint suulise ja kirjaliku, meenutatu ja unustatu vahel

Kristel Vilbaste, Mikk Sarv. Suulisus ja kirjalikkus allikapärimuses
Taevaskoja Emalätte näitel

16.30–16.45 Kohvipaus / Coffee break

16.45–18.15

Juhatab / Chair Marin Laak

Eduard Parhomenko. Siin- ja teispool filosoofia kõnelisust Tõnu Luige loengutes

Triinu Ojamaa. Armastusest diasporaaestlaste intervjuude ja eksiilkirjanduse näitel

Anneli Saro. Teatri emantsipeerumine kirjandusest?

18.15 Lõpuarutelu / Final discussion